

KEJT MORTON

*Zaboravljeni
vrt*

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Kate Morton

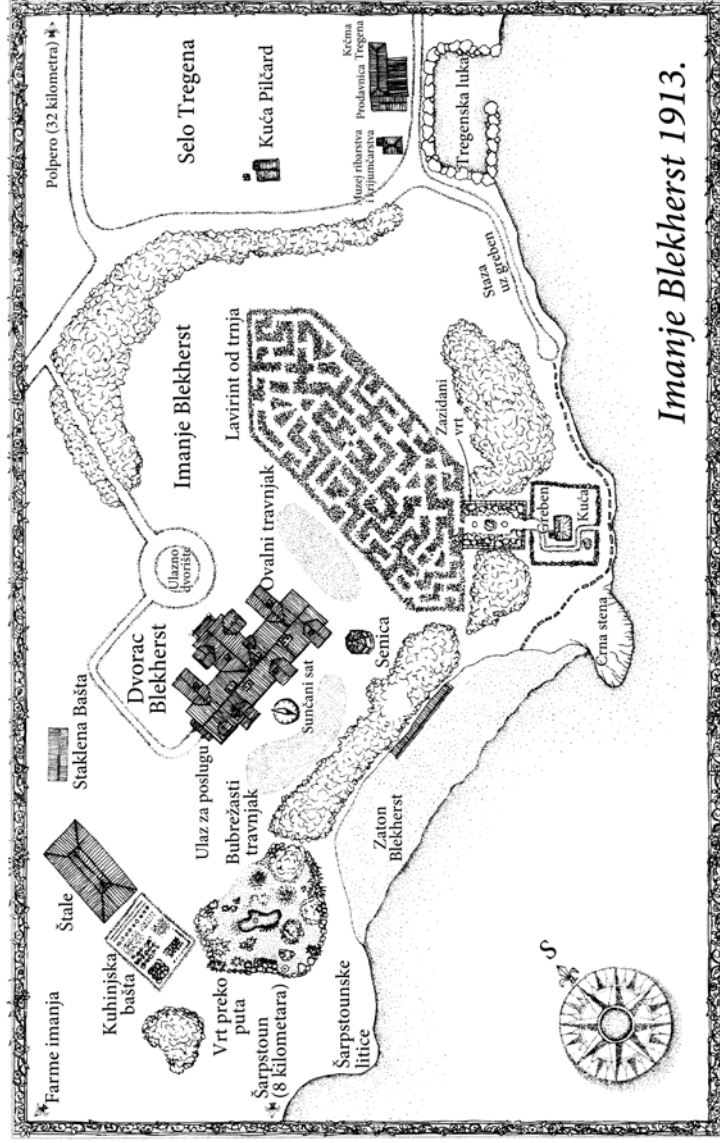
THE FORGOTTEN GARDEN

Copyright © Kate Morton 2008

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

OLIVERU I LUISU,

dragocenijima od sve zlatne pređe iz bajki

Imanje Blekherst 1913.

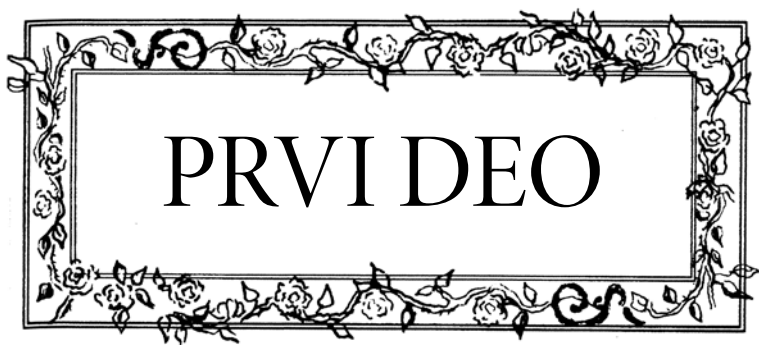
„Ali zašto moram da donesem baš tri vlasi kose vilinske kraljice?“, upita mladi princ staricu. „Zašto ne neki drugi broj, zašto ne dve ili četiri?“

Starica se nagnu napred ne ostavljajući pređu. „Nema drugog broja, sinko. Tri je broj vremena. Zar ne govorimo uvek o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti? Tri je broj porodice. Zar ne govorimo o majci, ocu i detetu? Tri je vilinski broj. Zar ih ne tražimo u šumarcima hrasta, jasena i gloga?“

Mladi princ klimnu glavom, jer mudra starica zboralaše istinu.

„Prema tome, moram dobiti tri vlasi da ispletem čarobnu pletenicu.“

Iz Vilinske pletenice Elize Mejkpis

PRVIDEO

London, 1913.

Bilo je mračno, ali devojčica je čučnula kao što joj je bilo rečeno. Gospođa joj je kazala da čeka, da još nije bezbedno, da moraju biti tihe kao miševi u ostavi. Bila je to igra, znala je devojčica, baš kao žmurke.

Skrivajući se iza drvene buradi, devojčica je osluškivala i stvarala slike u glavi onako kako ju je tata naučio. Blizu i daleko ljudi su se dovikivali; mornari, pretpostavljala je, grubih snažnih glasova punih mora i soli. Iz daljine je čula nabrekle brodske sirene, piskave zviždaljke, pljuskanje vode pod veslima, a visoko iznad graktali su sivi galebovi, krila pruženih da upiju kasno sunce.

Gospođa će se vratiti, kazala je da hoće, ali devojčica se nadala da će to biti uskoro. Čeka već dugo, toliko dugo da je sunce prešlo preko neba i sada joj greje kolena kroz novu haljinu. Osluškivala je da čuje šuštanje gospođinih sukanja po drvenoj palubi, čekala je kuckanje njenih potpetica, užurbano, uvek žurno, onako kako mama nikad ne hita. Devojčica se pitala, neodređeno i bezbrižno kao sva silno voljena deca, gde joj je mama. Kad će da dođe. I razmišljala je o gospođi. Znala je ko je ona, čula je baku kako govori o njoj. Gospođa se zvala Književnica i živela je u kućici na drugoj strani imanja, pored lavirinta. Devojčica to nije trebalo da zna. Bilo joj je zabranjeno da se igra u lavirintu od trnja. Mama i baka

govorile su joj da je blizu litice opasno. Ali ponekad, kad je niko ne vidi, devojčica je volela da radi ono što je zabranjeno.

Stotine mrvica prašine zaigrale su u zraku sunca koji se provukao između dva bureta. Devojčica se osmehnula i gospođa, litica, lavirint i mama odlepršale joj iz misli. Podigla je prst i pokušala da uhvati česticu. Smejala se kad se mrvice primaknu sasvim blizu, a onda odlete.

Izmenili su se zvuci iza njenog skrovišta. Devojčica je čula kretanje i graju uzbuđenih glasova. Nagnula se u koprenu svetla i prislonila lice uz hladno drvo buradi. Jednim okom provirila je na palubu.

Noge, obuća i rubovi podsukanja. Zalepršali krajevi zastavica od šarenog papira. Galebovi love mrvice po palubi.

Veliki brod se stresao i zastenjao, dugo i duboko, iz same utrobe. Drhtaj je prozeo daske palube i stigao devojčici u same vrhove prstiju. U tom napetom trenutku zadržala je dah, dlanovima oslobojena na palubu, a onda se brod podigao i otisnuo od doka. Sirena je zatrubila, razleglo se klicanje, čuli su se povici: „Srećan put.“ Zaplovili su. Za Ameriku, u grad po imenu Njujork, u kom se tata rodio. Slušala ih je već neko vreme kako šapuću o tome, mama je govorila da treba da krenu tamo što pre, da više ne mogu da čekaju.

Devojčica se ponovo nasmejala; brod je klizio kroz vodu poput ogromnog kita, poput Mobija Dika iz priče koju joj je tata često čitao. Mami se nije dopadalo što joj čita takve priče. Govorila je da su suviše strašne i da usađuju u glavu zamisli koje nije lako izbaciti. Tata je uvek ljubio mamu u čelo kad mu to kaže, uveravao ju je da ima pravo i da će ubuduće pripaziti. Ali ipak je pričao devojčici priče o velikom kitu. I druge priče, one koje je devojčica najviše volela, iz knjige bajki, priče o slepim staricama i devojčkama bez oca i majke, i o dugim putovanjima preko mora. Starao se samo da mama za to ne sazna, da to ostane njihova tajna.

Devojčica je shvatala da se ponešto mora skrivati od mame. Mami nije dobro, bila je bolešljiva i pre nego što se devojčica rodila.

Baka je uvek molila devojčicu da bude dobra, jer ako se mama uznemiri, desiće se nešto strašno, a za to će biti kriva ona, devojčica. Volela je svoju majku i nije želela da je rastužuje, nije htela da se desi ništa strašno, pa nije govorila o bajkama, o igri blizu lavirinta, o tome da je tata vodi u posete kod Književnice u kućicu s druge strane imanja.

„Aha!“, reče neko sasvim blizu. „Našao sam te!“ Bure je odmaknuto u stranu i devojčica je zažmirkala u sunce. Treptala je sve dok se vlasnik glasa nije pomakao i zaklonio je od svetlosti. Bio je to veliki dečak, osam ili devet godina star, pretpostavila je. „Ti nisi Sali“, rekao je.

Devojčica je zatresla glavom.

„Ko si ti?“

Ne sme nikome da kaže svoje ime. To je bila igra koje se igra s gospođom.

„Pa?“

„To je tajna.“

Nos mu se namreškao, pegice su se primakle. „Zašto?“

Slegnula je ramenima. Nije smela da govori o gospođi, tata ju je stalno podsećao na to.

„A gde je Sali?“ Dečak je gubio strpljenje. Pogledao je levo i desno. „Otrčala je ovamo, siguran sam.“

Začuli su kikot i struganje nogu nešto dalje na palubi. Dečak se ozario. „Brzo!“, rekao je i potrčao. „Pobeći će.“

Devojčica je provirila iza bureta i gledala ga kako trči kroz gužvu revnosno jureći oblak belih podsukanja.

Stopala su je svrbela da krene za njima.

Ali gospođa joj je rekla da čeka.

Dečak je odmicao. Optrčao je oko punačkog muškarca ufitljenih brkova koji se namrštio tako da su mu se crte lica skupile u sredinu kao porodica preplašenih rakova.

Devojčica se nasmejala.

Možda je sve ovo deo iste igre. Gospođa ju je više podsećala na dete nego na odrasle koje je poznavala. Možda se i ona igra.

Devojčica je izašla iza bureta i polako se uspravila. Leva noga joj je bila utrnila i sada ju je peckala. Sačekala je malo da joj noga oživi i gledala dečaka kako zamiče za ugao u nestaje.

Onda je bez razmišljanja jurnula za njim; toptala je stopalima, a srce joj je u grudima pevalo.

2

Brizbejn, 1930.

Na kraju su proslavili Nelin rođendan u Foresterovoj zgradi u Ulici Latrob. Hju je predložio da prirede zabavu u novoj pleznoj dvorani u gradu, ali Nel je, ponavljajući reči svoje majke, kazala da je ludost praviti nepotrebne troškove, naročito u ovako teška vremena. Hju je popustio, ali je zatražio od Nel da makar poruči iz Sidneja onu naročitu čipku koju je, znao je, želela za haljinu. Lil mu je usadila u glavu tu zamisao pre nego što je umrla. Nagnula se ka njemu, uzela ga za ruku, pokazala mu oglas u novinama s adresom radnje u Ulici Pit i rekla mu kako je to divna čipka, koliko bi značila Neli i kako bi se, iako deluje preskupo, haljina lako mogla prepraviti u venčanicu. Onda mu se nasmešila, i odjednom joj je ponovo bilo šesnaest godina, a on se potpuno pogubio.

Lil i Nel su šile rođendansku haljinu već dve-tri sedmice. Uveče, kad se Nel vrati iz prodavnice novina, posle večere, dok se mlađe devojke bezvoljno prepiru na verandama, a komarci se roje u vlažnom večernjem vazduhu tako gusto da svi lude od zujanja, Nel bi uzela korpu za šivenje i privukla stolicu do majčine bolesničke postelje. Čuo ih je ponekad kako se smeju nečemu što se dogodilo u prodavnici – svađi između Maksa Ficsimonsa i ove ili one mušterije, najnovijim zdravstvenim tegobama gospođe Blekvel, nestašlucima blizanaca Nensi Braun. Stajao je u vratima, punio lulu

duvanom i slušao kako Nel tihim glasom prepunim zadovoljstva prepričava nešto što je Deni rekao. Nešto o kući koju je obećao da će joj kupiti kad se venčaju, o automobilu što mu je zapao za oko a koji, po mišljenju njegovog oca, može da se kupi za sitne pare, o novoj mutilici u Mekvirterovoj robnoj kući.

Deni se dopadao Hjuu: nije mogao poželeti nikog boljeg za Nel, što je bilo dobro jer su njih dvoje bili nerazdvojni otkako su se upoznali. Posmatrajući ih, Hju se prisećao svojih ranih godina s Lil. Bili su srećni i veseli tada dok se budućnost, nepoznata, još pružala pred njima. I imali su dobar brak. Bilo je i nevolja, u početku, pre nego što su došle devojčice, ali sve se ovako ili onako sredilo...

Kad napuni lulu i potroši izgovor da se zadrži u blizini, Hju bi krenuo dalje. Smestio bi se na tihom kraju prednje verande i sedeo u tami i spokoju, odnosno u onoliko spokoja koliko je moguće naći u kući punoj vrlo razdražljivih kćeri. Sedeo bi sam, samo s teralicom za muve na ogradi verande, za slučaj da se komarci suviše približe. Onda bi se zamislio, a misli bi mu neizbežno skrenule ka tajni koju je čuvao sve te godine.

Vreme ga je tištalo, osećao je to. Dugo zadržavani pritisak odnedavno je počeo da se nagomilava. Njoj je skoro dvadeset jedna godina, odrasla je žena, spremna da se otisne u život, verena je. Ima pravo da sazna istinu.

Znao je šta bi Lil rekla na to, pa joj ništa nije ni govorio. Nije ni najmanje želeo da Lil brine, da poslednje dane provede odgovarajući ga, kao što ga je često odgovarala u prošlosti.

Ponekad je, smišljajući kojim rečima da uobličii svoju ispovest, Hju hvatao sebe kako žali što nije reč o nekoj drugoj njegovoj kćeri. Onda je psovao sebe što makar i samom sebi priznaje da ima ljubimicu.

Ali Nel je oduvek bila posebna, drugačija od ostalih. Živahnija, maštovitija. Bila je slična Lil, pomišljao je često, mada to, naravno, nema nikakvog smisla.

* * *

Tavanske grede su okitili trakama – bele da joj se slažu s haljinom i crvene da joj idu uz kosu. Stara drvena dvorana možda nije blistala kao nove zgrade od cigle u gradu, ali bila je temeljno oribana. U dnu, pored pozornice, Neline četiri mlađe sestre postavile su sto za rođendanske poklone, i na njemu je već rasla pristojna hrpa. Nekoliko gospođa iz crkve pripremilo je večeru, a Etel Mortimer vredno je na klaviru svirala romantičnu muziku za ples iz vremena rata.

Mladići i devojke su se u početku okupljali u nervozne grupe uz zidove, ali kad su se muzika i otresitiji momci zagrejali, počeli su da se dele u parove i izlaze na podijum za igru. Marsi Mekdonald, sveštenikova žena, kucnula je o čašu i svi su se okrenuli ka Hjuu, koji je izvadio mali komad papira iz džepa na grudima i razvio ga. Nakašljao se i prešao rukom po zalizanoj kosi. Nikada nije lako govorio u javnosti. Bio je ćutljiv i povučen čovek, držao je svoje misli za sebe i rado puštao pričljivije da govore. Ipak, Nel samo jednom ulazi u punoletstvo, i njegova je dužnost da je najavi. Oduvek je ozbiljno shvatao dužnost i sledio pravila. Uglavnom.

Nasmešio se kad mu je jedan drug s doka nešto dobacio, a onda je razvio papir na dlan i duboko udahnuo. Jednu po jednu, pročitao je sve tačke ispisane sitnim rukopisom i crnim mastilom: koliko su ponosni na Nel oduvek bili on i njena majka, koliko su se radovali kad je došla na svet, koliko vole Denija. Lil je bila posebno srećna, rekao je, kada je neposredno pre smrti saznala za veridbu.

Na spomen nedavne smrti svoje žene Hjuu su se oči zamaglile i on učuta. Neko vreme je nemo posmatrao lica svojih prijatelja i svojih kćeri, na trenutak se zadržao na nasmejanoj Nel i Deniju, koji joj je nešto šaputao u uho. Kad mu se čelo nabralo, okupljeni su pomislili da sledi neka važna objava, ali taj trenutak je prošao. Lice mu se razvedrilo i nastavio je da čita. Vreme je da u porodicu dođe još jedan muškarac, kazao je s osmehom, da uspostavi nekakvu ravnotežu.

Gospođe iz kuhinje tada su se dale na posao i delile šolje čaja gostima, ali Hju je ostao gde je bio; ljudi su se češali o njega u prolazu, tapšali ga po ramenu, dovikivali mu: „Svaka čast, druže“, a neko mu je gurnuo u ruke šolju i tanjirić. Govor je protekao dobro, ali Hju nije mogao da se opusti. Srce mu je tuklo ubrzano i znojio se iako nije bilo pretoplo.

Znao je zašto, naravno. Večernje dužnosti još nisu završene. Kad je primetio da je Nel sama izašla kroz sporedna vrata na malo odmorište, shvatio je da mu se pruža prilika. Nakašljao se, spustio šolju na sto za poklone i izašao iz zagrejanog žamora dvorane na svež večernji vazduh.

Nel je stajala pored srebrnastozelenog stabla usamljenog eukaliptusa. Hju se setio da je nekada čitav greben bio obrastao eukaliptusima, kao i jarkovi s obe strane. To je sigurno bio divan prizor, ta utvarna masa stabala na mesečini.

Evo. Opet odlaze. Čak i sada pokušava da izbegne odgovornost, čak i sada je slab.

Par crnih šišmiša poletelo je nečujno po noćnom nebu, a on je sišao niz klimave drvene stepenice i krenuo po vlažnoj travi.

Sigurno ga je čula kako dolazi – osetila ga možda – jer se okrenula i nasmešila se kad joj je prišao.

Mislila je na mamu, rekla je kad je stao pored nje, i pitala se s koje li ih zvezde posmatra.

Hju samo što nije zaplakao. Baš nije morala sada da spomene Lil, da ga podseti da ih ona gleda, ljuta zbog onoga što se sprema da učini. Čuo je u glavi Lilin glas, sve njihove nekadašnje svađe...

Ali odluka je na njemu, i on je odlučio. Na kraju krajeva, on je sve i započeo. Iako nesvesno, načinio je prvi korak po ovoj stazi i sada je dužan da sve uredi. Tajne umeju nekako same da se otkriju, a svakako je najbolje da Nel istinu čuje od njega.

Uzeo ju je za ruke i poljubio ih. Stegnuo je njene meke glatke prste šakama otvrdlim od rada.

Njegova kći. Njegova najstarija kći.

Smešila mu se, blistava u haljini obrubljenoj finom čipkom.

I on se njoj osmehnuo.

Onda ju je poveo da sednu na srušeno deblo eukaliptusa, glatko i belo, nagnuo se ka njoj i šapatom joj otkrio tajnu koju su on i njena majka čuvali sedamnaest godina. Sačekao je treptaj prepoznavanja, gotovo neprimetnu promenu njenog lica dok je shvatala šta joj govori. Gledao je kako se njen svet raspada i kako dotadašnja Nel u trenutku iščezava.

3

Brizbejn, 2005.

Kasandra danima nije izašla iz bolnice, iako je lekar gajio malo Knade da će njena baka doći svesti. To je malo verovatno, rekao je, u njenim godinama i s toliko morfijuma u krvotoku.

Pojavila se noćna sestra, pa je Kasandra znala da više nije dan. Koliko je tačno bilo sati nije umela da odredi. To je teško pogoditi u bolnici; svetla u predvorju stalno gore, uvek se čuje neki nevidljivi televizor, kolica neprestano tandrču po hodnicima bez obzira na doba dana. Ironično je što ustanova koja se tako snažno oslanja na rutinu zapravo odlučno radi izvan uobičajenih vremenskih ritmova.

Ipak, Kasandra je čekala. Motrila je i tešila Nel dok je ova tonula u more uspomena, izranjajući zarad vazduha u pređašnje dane. Bila joj je nepodnošljiva pomisao da bi njena baka mogla pobediti verovatnoću i naći put nazad u sadašnjost, a onda se zateći kako pluta po spoljašnjem rubu života sama.

Sestra je skinula praznu kesu za infuziju, okačila novu, debeljuškastu kao bešika, okrenula dugme na aparatu i uzela da namešta posteljinu.

„Nije ništa pila“, reče Kasandra glasom neobičnim i njenim rođenim ušima. „Čitav dan.“

Sestra podiže pogled, iznenađena što ju je neko oslovio. Pogledala je preko naočara stolicu na kojoj je Kasandra sedela sa zgužvanim plavozelenim bolničkim čebetom preko krila. „Prepali ste me“, reče. „Ovde ste čitav dan, zar ne? Možda je tako najbolje. Neće još dugo.“

Kasandra se nije osvrnula na nagoveštaj ove izjave. „Treba li da joj damo nešto da popije? Sigurno je žedna.“

Sestra presavi čaršave i uvežbano ih gurnu pod Neline tanke mišice. „Dobro je ona. Infuzija se stara za to.“ Pročitala je beleške na Nelinej listi i progovorila ne dižući pogled. „Čajna kuhinja je u dnu hodnika ako vam treba.“

Sestra je izašla, a Kasandra je videla da su Neline oči otvorene i da zure. „Ko si ti?“, čula je slabašni glas.

„Ja sam, Kasandra.“

Zbunjenost. „Znam li te ja?“

Lekar ju je upozorio na ovo, ali ipak je bolelo. „Znaš me, Nel.“

Nel je pogleda vodnjikavosivim očima i nesigurno trepnu. „Ne sećam se...“

„Ššš... Nije važno.“

„Ko sam ja?“

„Zoveš se Nel Endruz“, reče Kasandra i uze je za ruku. „Imaš devedeset pet godina. Živiš u staroj kući u Paddingtonu.“

Neline usne su drhtale – pokušavala je da se usredsredi, da shvati Kasandrine reči.

Kasandra uze papirnu maramicu s noćnog ormarića, pruži ruku i nežno obrisa pljuvačku s bakine brade. „Imaš tezgu u tržnom centru antikviteta u Ulici Latrob“, nastavila je blago. „Ti i ja je držimo, prodajemo starine.“

„Znam te“, reče Nel tiho. „Ti si Leslina mala.“

Kasandra trepnu, iznenađena. Retko su govorili o njenoj majci, uopšte je nisu spominjali u Kasandrinom detinjstvu, niti za deset godina otkako se vratila da živi u stanu ispod Neline kuće. Među

njima je vladao prećutni dogovor da se ne vraćaju prošlosti koju su, svaka iz svojih razloga, želele da zaborave.

Nel se trgnula. Uspaničenim očima posmatrala je Kasandrino lice. „Gde je dečak? Nije ovde, nadam se. Je li ovde? Neću da mi dira stvari. Da ih pokvari.“

Kasandru obuže laka vrtoglavica.

„Moje stvari su dragocene. Ne daj mu da im prilazi.“

Kasandra s naporom promuca: „Ne... ne, neću. Ne brini, Nel. On nije ovde.“

Nešto kasnije, kad je njena baka ponovo polako izgubila svest, Kasandra je razmišljala o svirepoj sposobnosti uma da dobacuje mrvice prošlosti. Zašto njenoj baki, na samoj ivici života, kroz glavu odzvanjaju glasovi ljudi kojih odavno nema? Zašto je uvek tako? Da li ljudi s kartama za nemi brod smrti uvek po doku traže lica ljudi koji su davno otplovili?

Kasandra je zatim sigurno zaspala, jer je sledeće što je zapazila bilo to da se atmosfera bolnice ponovo izmenila. Dublje su zašli u tunel noći. Svetla u hodnicima bila su prigušena, a odasvud su se čuli zvuci usnulosti. Sedela je mlitavo u stolici, ukočenog vrata, a gležanj joj se izvukao ispod tanušnog ćebeta i zebao. Bilo je kasno, znala je, i bila je umorna. Šta ju je probudilo?

Nel. Disala je bučno. Bila je budna. Kasandra je brzo prišla postelji i sela na ivicu. Neline oči pod slabim svetlom bile su staklaste, blede i mrljave kao voda uprljana bojom. Tanka vlat njenog glasa gotovo se prekinula. U početku je Kasandra nije ni čula, mislila je samo da se bakine usne miču oko izgubljenih reči izgovorenih pre mnogo godina. Onda je shvatila da Nel govori.

„Gospođa“, rekla je. „Gospođa je rekla da čekam...“

Kasandra je milovala Nelino vrelo čelo, gladila je unazad meke vlasi kose, nekada sjajne kao srebrna pređa. Ponovo gospođa. „Neće se ljutiti“, rekla je. „Gospođa se neće ljutiti ako odeš.“

Neline usne su se stegle, a zatim zadrhtale. „Ne smem da se maknem. Rekla je da čekam ovde, na brodu.“ Šaputala je. „Gospođa... Književnica... nemoj nikome da kažeš.“

„Ššš“, reče Kasandra. „Neću nikome reći. Nel. Neću reći gospođi. Idi slobodno.“

„Rekla je da će doći po mene, ali ja sam se pomerila. Nisam ostala tamo gde mi je rekla.“

Nel je disala s naporom, obuzeta panikom.

„Molim te ne brini, Nel, ne brini. Sve je u redu, časna reč.“

Nelina glava pade u stranu. „Ne mogu da idem... Ne smem... Gospođa...“

Kasandra pritisnu dugme za pomoć, ali se svetlo iznad kreveta nije uključilo. Oklevala je, čekajući zvuk užurbanih koraka u hodniku. Nelini kapci su treperili; nestajala je.

„Zvaću sestru...“

„Ne!“ Nel slepo pruži ruke pokušavajući da zgrabi Kasandru. „Ne ostavljaj me!“ Plakala je, nemo; suze su joj vlažno svetlucale na obrazima.

I Kasandri su se oči ovlažile. „U redu je, bako. Idem po pomoć. Brzo ću se vratiti, obećavam.“